

ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ТРУДОВОГО ПРАВА ЯК СТАДІЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Юхимюк О. М., Кравчук М. А.

Тлумачення норм трудового права є важливою стадією застосування норм трудового права. Удосконалення процесу застосування норм трудового права може стати надійною гарантією реалізації трудових прав громадян.

Ключові слова: тлумачення, застосування, норма трудового права.

Толкование норм трудового права рассматривается как важный этап применения норм права. Усовершенствование процесса применения норм трудового права может стать надежной гарантией реализации трудовых прав граждан.

Ключевые слова: толкование, применение, норма трудового права.

Interpretation of norms of labour law is the important stage of application of norms of labour law. The improvement of process of application of norms of labour law can become the reliable guarantee of realization of labour rights for citizens.

Keywords: interpretation, application, norm of labour law.

Проблема тлумачення норм права в цілому і норм трудового права зокрема набуває особливого значення в контексті вдосконалення трудового законодавства, його швидкій зміні, за нестабільних соціально-політичних умов, що беззаперечно призводить до зниження якості прийнятих законів як з точки зору техніко-юридичної форми, так і правового змісту, а також до виникнення колізій та прогалин в законодавчому матеріалі.

При недостатній системності, плановості та координованості законотворчих процесів, тлумачення норм трудового права з метою правозастосування часто виявляється найважливішим, а інколи — практично єдиним, засобом

пристосування закону до динамічних суспільних відносин, що постійно розвиваються.

Головною метою роботи є дослідження особливостей тлумачення норм трудового права як стадії правозастосовчої діяльності.

Сучасні теоретичні дослідження проблем тлумачення висвітлюються у навчальних посібниках А. Венгерова, В. Котюка, В. Копейчикова, В. Лазарева, О. Скакун, М. Цвіка, О. Чарданцева, А. Шабурова та ін.).

Правозастосовча діяльність є складним явищем, яке не обмежується виданням актів застосування права. Вона виявляє себе не лише в рамках передбаченої процесуальними нормами процедури розгляду справи, але й значною кількістю побічних зв'язків і стосунків. У її процесі учасники розгляду оцінюють стан правопорядку, формують власні позиції з питань застосування трудового законодавства, обстоюють свої уявлення й спростовують уявлення інших, ухвалюють рішення в конкретних справах, змінюють юридичну практику, вносять пропозиції стосовно вдосконалення трудового законодавства тощо.

Правозастосовча діяльність є складним явищем, тому елементами її структури виступають відносно відокремлені комплекси дій, спрямованих на реалізацію завдань, що зумовлені кінцевою метою діяльності. У теорії права в цілому й теорії трудового права такі комплекси дій іменуються стадіями. Хоча на практиці окремі дії, що відбуваються в процесі правозастосування, є досить близькими і взаємно зумовлюють одна одну, проте теорія виділяє їх в окремі стадії.

Науковці виділяють різну кількість стадій правозастосування. Так, П. Рабінович називає п'ять стадій: 1) встановлення юридично значущих фактів і пошук правової норми, яку належить до них застосувати; 2) перевірка достовірності, правильності тексту, визначення меж дії та юридичної сили правової норми; 3) з'ясування змісту (тлумачення) правової норми; 4) прийняття рішення у справі; 5) оформлення рішення в акті застосування правової норми. [1, с. 121] Існують й інші класифікації, але більшість авторів погоджуються з тим,

що тлумачення застосовуваної правової норми необхідне для об'єктивного вирішення справи.

Неможливо правильно застосувати норму трудового права, не з'ясувавши точного змісту кожного її структурного елементу, всіх слів і речень. У правовій дійсності тлумачення має місце у правовій діяльності та правовому регулюванні. В правовій діяльності тлумачення норм права повинне використовуватися в правотворенні, реалізації і систематизації права, правовому вихованні тощо. Призначення тлумачення в правовому регулюванні трудових правовідносин полягає виключно в правильному, глибокому розумінні дійсного змісту норм трудового права та в його розгорненому, обґрунтованому роз'ясненні іншим суб'єктам. Саме в процесі правозастосування тлумачення норми трудового права отримує свій офіційний характер, а також зовнішній вираз.

Як правильно пише А. С. Шабуров: «Закон живе, коли він виконується, реалізується в поведінці людей. Проте реалізація формального правового імперативу можлива лише у випадку розуміння адресатом його змісту, переходу його у внутрішнє бажання, свідомість індивіда. Невипадково для права, правового регулювання характерна презумпція знання закону — припущення, що суб'єкти права, його адресати «знають» (тобто усвідомлюють, розуміють) зміст правових приписів. А це неминуче означає їх тлумачення». [2, с. 360].

У процесі тлумачення встановлюються зміст норми трудового права, її основна мета й соціальна спрямованість, можливі наслідки дії акту, що тлумачиться, з'ясовуються суспільно історичні умови його прийняття, умови, у яких відбувається тлумачення тощо. Для з'ясування змісту норми трудового права відбувається тлумачення тексту норми трудового права, що є об'єктом тлумачення, а у формулюванні норми трудового права з'ясовуються наміри правотворця, умови, обставини, тощо, з яких виходив творець норми права, тобто предметом тлумачення є зміст норми трудового права, у формулюванні якого відбиваються наміри правозастосовувача.

У ході правозастосовчої діяльності суб'єкт встановлює юридично значущі факти і здійснює пошук норми трудового права, яку належить до них застосувати

(а при необхідності – також норми інших галузей права), перевіряє достовірність, правильність тексту, визначає межі дії та юридичну силу правової норми, з'ясовує зміст правової норми, приймає рішення у справі та оформляє рішення в акті застосування правової норми.

Найчастіше при тлумаченні норм трудового права має місце казуальне тлумачення, скажімо судами в процесі вирішення трудових спорів. Казуальне тлумачення норм права — це офіційне роз'яснення дійсного змісту норми права, яке надає суб'єкт тлумачення щодо конкретного казусу. Таке тлумачення поширює свою дію тільки на конкретний випадок. Особливу складність при тлумаченні закону становлять поняття, які самим законодавцем не визначені. Вони конкретизуються або оцінюються судом, що застосовує закон. Іноді роз'яснення обмежуються загальними рекомендаціями, які хоч і відповідають закону, але повністю його не розкривають. Правильному застосуванню трудового законодавства при здійсненні правосуддя допомагають узагальнення судової практики, ознайомлення з судовим тлумаченням норм трудового права, які проводяться в судах.

У сучасних умовах реформування трудового законодавства слід починати з удосконалення процесу застосування норм трудового права. Закон є дієвим, коли він діє, а в дію закон приводить суб'єкт правозастосовчої діяльності. Якщо суб'єкти правозастосовної діяльності діють не за власними інтересами, а приймають рішення на підставі закону, то можна говорити про режим законності, про те, що в державі існують надійні гарантії трудових прав та свобод громадян.

1. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: Навч.посібн. / П.М. Рабінович. — Вид.5—е,зі змінами. — ЛЛІЕЯ,Тернопіль,2002. — 192 с.
2. Шабуров А.С. Толкование норм права // Теория государства и права / Алексеев С.С., Архипов С.И., Корельский В.М. и др./ Под ред. В.М.Корельского и В.Д. Перевалова. —М.:Инфра—М : Норма, 1997. – 724 с.